

מלכת האופי

רחלי שלו, רמה גנזל, דבורה רוזנברג

אוכלוסיית היעד: כיתות י"א-י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 25-30 | זמן: שני שיעורים
ציוד נדרש: מחשב, מקרן, מסך ורמקולים.

רציונל

המתח בין הפנים לחוץ פוגש אותנו במעגלי החיים השונים. עד כמה להשקיע בנראות, בלבוש, בבית, בריהוט, בכלים...? הגילוי של הקב"ה בבריאה מופיע דרך מידת הצניעות, ההסתר. זה יסוד הבריאה והעולם, וכדי לגלות את ה' עלינו להתרגל להתבונן בהיבטים הפנימיים. היופי מקבל משמעות עליונה כאשר הוא מגיע עם הפנים.

הערה חשובה: השיעור לא מתאים בכיתה שבה יש תלמיד או תלמידה שהמראה החיצוני שלהם בולט לרעה מהנורמה (מושקל / תווי פנים / גובה וכדומה). על המורה לחשוב ולהכריע מראש ולא להעמיד תלמיד או תלמידה במוצב שבו יתבוננו בהם או יתכוונו אליהם.

מטרות

- הבחנה בין יופי פנימי ליופי חיצוני;
- הכרה כי צניעות היא כלי המאפשר להגיע לאיזון נכון בין פנים וחוץ;

מהלך ההפעלה

שלב ראשון

לקראת השיעור מומלץ להפיץ שאלת סקר (במנטימטר):
מה חשוב בעיניכם יותר: אופי או יופי?
לפתיחת הסדנה מוצעות כמה דרכים (להלן).

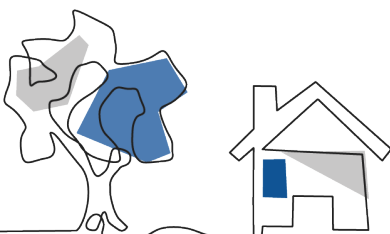
אפשרות א

נציג את שאלת הסקר (לעיל) ואת התשובות שהוצעו לה ונקיים דיון משותף.

אפשרות ב

משימה (לאור ההבנה שבירור ערכי נבנה בהדרגה)

לפניכם רשימת תכונות שיאפיינו את בן או בת הזוג שתבחרו ברבות הימים. דרגו את התכונות לפי סדר חשיבותן.

התכונות	הדירוג שלי – התכונות לפי סדר החשיבות
חוכמה	
כוח פיזי	
טוב לב	
יופי	
יראת שמים	
אומץ לב	
חריצות	
שמחת חיים	
אחר:	

שאלות לדיון

- ← מה הדירוג מלמד אותנו על הדברים החשובים בעינינו?
- ← האם לדעתכם הדירוג הזה משקף את הדעה הרווחת?
- ← ובאמת מה חשוב יותר: המראה החיצוני או תכונות האופי? ובקיצור: היופי או האופי?

אפשרות ג

- חשבו על החברה שסביבכם, הקהילה שבה אתם חיים, התרבות הישראלית העכשווית ולמה שמשתקף באמצעי תקשורת שאתם חשופים אליהם, ונסו להשיב:
- ← למי מקובל לייחס ערך גבוה יותר – ליופי או לאופי? נמקו דעתכם.

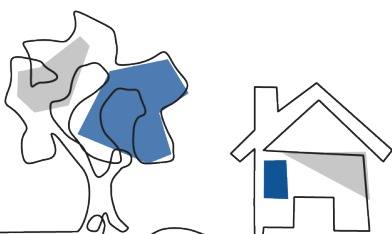
שלב שני

נצפה בסרטון: "מלכת האופי" / להקת אנדרדוס (אפשר למצוא אותו במרשתת).

- נתכנס במליאה ונדון בסרטון ובמסרים העולים ממנו. כדאי להגדיר מהי סאטירה ולהבהיר שמדובר בחבורת שחקנים שמשתמשים בסרטונים ככלי לביטוי ביקורת חברתית.
- ← על מה מותחים היוצרים ביקורת בסרטון?
 - ← כיצד הם מביעים אותה?

יש להסב את תשומת לב התלמידים, שאינם מורגלים בעולם הדייטים, להיפוך היוצרות: בדרך כלל מדברים על תכונות האופי ולאחר מכן המשוך מבקש לראות תמונה, ולעיתים על סמך התמונה הוא פוסל את האפשרות. הסרטון מציג מצב אבסורדי (בהגזמה מכוונת) שבו השיחה עוסקת ברובה במראה החיצוני, ואילו תכונות הנפש נדחקות לסוף השיחה בלבד.

לאחר הסרטון נציג את תוצאות הסקר (על פי התשובות שהועלו ל'מנטימטר') ונקיים דיון.

שלב שלישי

נבקש מהתלמידים לומר מה דעת היהדות לגבי סדר החשיבות ולבסס את קביעתם.

היהדות מכוונות אותנו לתקן את המידות, להתנהג בדרך טובה ולהתקרב ככל יכולתנו לשלמות במחשבה, בדיבור ובמעשה. אומנם במקורותינו בתיאורים של דמויות חשובות (אחדות מן האימהות, נשות מלכים ועוד) וגם של פריטים השייכים לענייני קדושה (המקדש וכליו, נוי תשמישי מצוות) – היופי מופיע וניכר שיש לו חשיבות, וכפי שנלמד, חשיבות זו מוגדרת ומוגבלת. כעת נלמד מקורות אחדים שבהם מוזכר היופי (אם הסדנה מתקיימת בכיתה, אפשר לכתוב את המקורות על כרטיסים ולחלקם למשתתפים; אם הסדנה מתקיימת ב'זום' – אפשר להכין מראש כרטיסים וירטואליים (בעזרת Wordwall)).

שרה אימנו

"הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה אַתָּה" (בראשית יב, יא)

"כיון שהגיעו למצרים ועמדו על היאור, ראה אברהם אבינו בבואה של שרה באותו נהר כחמה זורחת" (תנחומא לך, ה, ה)

"יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה? שהכל סוכין ביופיה." (תלמוד בבלי, מגילה יד ע"א)

שאלות לדיון

- ← האם רק עכשיו כשאברהם מגיע למצרים הוא רואה את יופייה של שרי? הייתכן שלא הבחין בו עד לרגע זה?
 - ← מה אפשר ללמוד מהתיאור הזה בעניין היופי של שרה והיחס של אברהם ליופי?
- ניתן ללמוד שאברהם אבינו לא התייחס ליופיה של שרה אישתו כגורם בעל משקל מרכזי. דמותה של שרה בולטת במידותיה ובמעשיה הרבה מעבר ליופיה החיצוני.

יוסף הצדיק

"וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תֹאֵר וַיְפֵה מְרָאָה" (בראשית לט, ו)

רש"י: "ויהי יוסף יפה תואר – כיון שראה עצמו מושל התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו (מדרש ב"ר).

אמר הקב"ה: אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך? אני מגרה בך את הדוב. מיד: 'ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף'.

שאלה לדיון

- * כיצד דורש רש"י את הפסוק המתאר את יופיו של יוסף? מה לומדים מן הדרשה לעניין היופי?
- נוסיף דוגמאות ממקורות בתנ"ך ובספרות חז"ל, ונסכם: ראינו שהיופי עשוי לזכות בהערכה מצד בני אדם, ועם זאת חשוב לשים לב שהערכה זו צריכה להיות במידה הראויה. הצבת היופי במרכז והעיסוק בו בהגזמה – אינם ראויים.

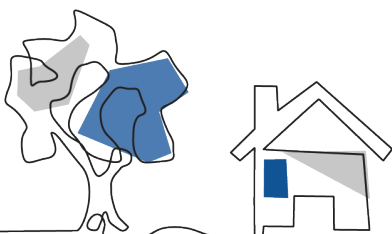
שאלה לחידוד וליישום

- ← מהו הכלי שסייע לנו לפתח יחס נכון וראוי כלפי היופי?

הצניעות

הצניעות – כתכונת אופי ודרך התבוננות בעולם – היא כלי שמכוון את האדם לראות את החלקים הנסתרים הפנימיים, כלומר את האופי.

לימוד המקור להלן יאפשר לנו לטעום ממהות הצניעות. הכיתה תתחלק לקבוצות לימוד קטנות (בשיעור מקוון – כל קבוצה תתכנס ב'חדר). כל קבוצה תלמד את המקור ותשיב על השאלות המוצגות בסופו.

מדברי המהר"ל

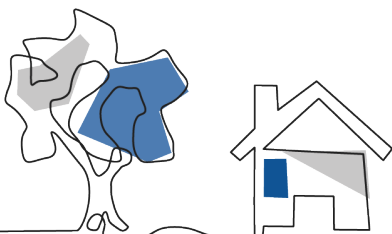
ויש לרבותינו זכרונם לברכה במדרש (ילקו"ש ח"א קסט) במלת "ואיו למה זה עזבתן את האיש" (שמות ב, כ), אמר להם, שמא [הוא] מאותו זרע שאמר (בראשית יח, ט) "איה שרה אשתך", שכל העולם מתברך בשביל אותו זרע. בארו בזה כי מה שאמר "ואיו", כלומר איש כזה שאמרתם עליו כך, מורה שהוא איש צנוע בדרכיו, שהרי עשה טובה לי, ולא בא עמכם אלי, ואני צריך לשאול עליו "איו". וזה הוראה על צניעות דרכיו, ואילו לא היה צנוע בדרכיו, היה רץ אלי לומר אלו דברים. ואולי הוא מזרע של שרה שאמרו המלאכים עליה "איה שרה אשתך", להורות על מעלתה, שהיא היתה צנועה. ובשביל כך היתה ראויה לבן שעל ידו כל העולם מתברך.

וכי הצניעות מורה על הברכה, שכל ענין הברכה צנוע ונסתר. כי הדברים הפחותים אין מדרגתם פנימי, ואינם ראויים לברכה. אבל דברים אשר הם עליונים במעלה הם פנימיים, והם ראויים לברכה, מצד אשר הם פנימיים נסתרים. וכבר התבאר זה כי הצניעות וההסתר מורה על עלוי מעלה. וכל ברכה בהסתר ובצניעות, והפך זה הגלוי, מורה על שפלות וחסרון, ואין ברכה בו, כמו שאמרו (תענית ח ע"ב): "אין ברכה אלא בדבר הסמוי מן העין". לכך אמר שמא צניעות דרכיו מורה על שהוא מזרע של שרה, שאמרו המלאכים "איה שרה אשתך", שבשביל צניעות דרכיה היה לה בן שכל העולם מתברך בו. ולכך שמא ישא אחת מכם, ויהיה מזרעכם מתברך כל העולם. הגה הזכיר יתרו שני דברים גדולים מאוד: האחד, הברכה הנצחית שהזכיר, שהבאר היה עולה, והוא הברכה שאינו פוסק. והשני, הברכה הכללית שכל העולם נתברך בשביל מעלתן הפנימית, [שמתברך הכל, ודבר זה מבואר.

(המהר"ל, גבורות, פרק כ)

שאלות לעיון והעמקה

- ← מזה המהר"ל למד מעצם השאלה?
- ← במה דומה מקרה זה לשאלת המלאכים על שרה?

שלב רביעי

נקרא יחד את נאום השועל מתוך הנסיך הקטן מאת אנטואן דה סנט־אכזופרי. עיקרו של נאום זה לענייננו הוא קביעת השועל כי ראיית היופי בזולת מסוים קשורה בהשקעה בו, מפני שראיית הדברים האמיתית נעשית באמצעות הלב, והדברים החשובים באמת סמויים מן העין.

כדאי לבקש מהמשתתפים לשהות סביב המשפטים האלה:

הנסיך הקטן אסף את השועל אך הנה הגיעה שעת הפרידה.

- אהה! - קרא השועל - בכה אבכה אם תעזבני...

- בך האשם! - אמר הנסיך הקטן - כי לא נתפונתי כלל להרע לך! אתה בקשתיני כי אאלף אותך.

- אמת. נכון הדבר - הודה השועל.

- אך פעת בכה תבכה! - אמר הנסיך הקטן.

- אכן... - השיב השועל.

- אם בן - אתה נמצא מפסיד!

- לא, אני נמצא נשכר בגלל עין ההבה אשר לשבליים... - אמר השועל והוסיף:

- לך לחזות שנית בשושנים, או אז תנכח לדעת כי השושנה אשר לך אחת ויחידה הנה בכל העולם פלו. וכשתבוא להפרד ממני אגיש לך מנחה נאה - סוד אשר לא ידעת.

הנסיך הקטן הלך לחזות שנית בשושנים.

- אינכן דומות לשושנה שלי כל עקר! - אמר להו הנסיך הקטן - אינכן עדין אלא סתם שושנים איש לא אלף אתכן, - גם לא אלף על ידיכן. דומות אתן לשועלי שעה שפגשתי לראשונה; אותה שעה לא היה שועלי שונה כל עקר ממאה אלף שועלים אחרים. אולם מאז היה לידי הריהו אחד ויחיד בעולם פלו.

דבריו אלו הביאו את השושנים במבוכה.

- הנכן יפות אך ריקניות, - הוסיף ואמר - וכלום כדאי להקריב את החיים למענכן? בעיני הן העובר לתמוז אין השושנה שלי שונה ונבדלת מכן. אולם בעיני אני הריהי חשובה מכלכן, כי רק אותה השקיתי יום־יום; רק אותה שמתי תחת פעמון זכוכית, אף שכתי עליה בפרגוד מפני הרוחות העזות. רק למענה הרגתי את הזחלים (חויז משנים-שלשה, שהשארתיים בחיים למען יהיו לפרפרים); רק לקולה האזנתי שעה שקבלה או התפארה, ולעתים אף בשעה שהחרישה, שהרי זו השושנה שלי...

הנסיך הקטן חזר אל השועל.

- שלום עליך! - אמר כשהגיעה שעת הפרידה.

- ברוך תהיה בצאתך! - ענה השועל - הנה סודי והוא פשוט מאד: אין לראות את הדברים היטב אלא בלב בלבד. כי הדבר החשוב באמת סמוי מן העין.

- כל דבר חשוב סמוי מן העין - חזר הנסיך למען יחרת בלבו.

- הזמן שהקדשתי לשושנתך הוא המשונה לה חשיבות כה רבה - אמר השועל.

- הזמן שהקדשתי לשושנה שלי... - חזר הנסיך הקטן למען שגן את הדבר היטב.

- בני האדם שכחו אמת זו, - הוסיף השועל - אולם עליך לזכר את הדבר תמיד. כי לעולם ערב אדם לשלומו של אותו שהוא מאלפו. ערב אתה לשלום שושנה שלך...

- אני ערב לשלום שושנה שלי... - חזר הנסיך הקטן למען יחרת הדבר בלבו.

(אנטואן דה סנט־אכזופרי, הנסיך הקטן, תל אביב: עם עובד, תש"ן, עמ' 70-72)

סיכום

חשוב להבחין בין יופי פנימי ליופי חיצוני. עסקנו במקורות המעודדים יחס מאוזן ליופי החיצוני. למדנו כי הצניעות מאפשרת לנו להגיע לאיזון נכון בין פנים לחוץ. לסיום, נציע לתלמידים לציין מה היה משמעותי עבורם בסדנה.

